

Ivacs Ágnes

A trilógia vége: a vörös földből gyúrt alvilágban

Peeping Tom: Le Sous Sol

➤ Trafó – Kortárs Művészetek Háza, Budapest
 ➤ 2007. december 14–15.

A hagyományos értelemben nem dráma, mégis drámai erejű előadás a PEEPING TOM *Le Sous Sol*-ja: furcsa, különös, elragadó, felkavaró, sőt katartikus. Az *alag-sorban* már maga a díszlet is élmény: valódi vörös föld fogadja a nézőt a játéktérben, melybe menthetetlenül belesüllyed a kétszárnyas ajtó, az asztal, a kanapé, a két fotel – egy komplett világ –, kész csoda, gondolom előre, ha egyáltalán belép valaki ebbe a szó szerint föld alá temetett világba. De persze belép, vagy inkább bezuhan, mert az érzéki anyagnak óriási a vonzása. Számolatlanul jönnek a halottak újabb meg újabb személyiséget öltve, hogy kígyózó sorban fogadják az agg Maria csókját, mely nem kelti ugyan életre őket, de az intimitás jó móka e vörös földből gyúrt alvilágban, ahol kórusban énekelhetnek, s ugyanúgy rendszabályozva vannak, akár „fenti” életükben. A nagy dirigens az operaénekes és karvezető EURUDIKE DE BEUL, aki az összes szereplőt irányítása alatt tartja, s – mintegy névrokona mítoszbeli szerelmével, Orfeusszal ellentétben – most azon örködik, nehogy valaki elfelejtve halotti státusát, felmerészkedjék az élők birodalmába. Működése sikeres: sem a gyermekét az iskolából elhozni vágyó Gabriella, sem a férfi, akit telefonon keresnek, nem képes kiszabadulni ebből a világból. Egyébként miért is tennék? Ez a világ jó! Végre fenntartás nélkül lehet ölelkezni, még az agg

Peeping Tom

Le Sous Sol ■ Eurudike De Beul ■ Fotó: Marteen Vanden Abeele

MARIA OTAL is talál partnert a szerelmeskedéshez. A baj csak az, hogy mindez véget ér! Hogy még a halál sem tart örökké, bármilyen jó. S e jót megszakítva, végül mégis Eurüdike éneke kalauzol el minket a „fenti” világba, ahol ugyan fa meg fű terem, mégis kiábrándítóan üres és lélektelen.

Lelkes kiábrándultságomban – mert elmulasztottam a trilógia előző két darabját¹ – ütött-kopott kölcsön VHS-kópián megnéztem a *Le Salon* felvételét, kicsit bosszankodtam a totálion, az ember csak mereszi a szemét, mégsem lát semmit, mégis furcsa dolog történt. Amikor később végiggondoltam a Trafóban látott előadást és félszavakban lefirkáltam a történeteket, olyan események keveredtek a listára, amiket a szalagon láttam. Mi történt? Ilyen egyformák lennének a Peeping Tom darabjai? Valóban ismétlődnek a jelenetek az előadásokban, vagy annyira egy kaptafára készült a trilógia, hogy a koreográfia és a történet elemei önkéntelenül felcserélhetők a darabokban? A társulat honlapján olvasható interjúból² megtudtam, hogy a Peeping Tom eredetileg nem tervezett trilógiát. A darabok egymásra épülése tulajdonképpen a pénzhiánynak és a csoportos alkotás munkamódszerének köszönhető, melynek során minden táncos/színész maga alakítja ki a saját szerepét, a karakterek így módon teljesen személyre szabottak. (Nem véletlenül viseli mindenki a saját nevét.) Az alkotók az egyes karakterek megformálása után dolgozzák ki a duókat és a triókat. Ezután ki-ki elkészíti a maga dramaturgiáját. Ezt követően összerakják a kész koreográfiai és történeti szálakat és „megvágják” a darabot. Minden verziót kipróbálnak és filmre vesznek, ez alapján születik meg az előadás végső struktúrája. Minden produkciót az előző inspirál, de az új mindig a nulláról indul, bár az egésznek van alárendelve. Így lehetséges, hogy a szájukon keresztül összetapadó GABRIELLA CARRIZO és FRANCK CHARTIER *Le Jardin*-beli csókjelenete megismétlődik a *Le Salonban*, ám ez alkalommal már köztük áll a gyerek (Uma, a kislányuk), aki hol az egyikük, hol a másikuk karjaiban találja magát. Ez a szerelmi kettős alakul aztán hármassá a *Le Sous Solban*. Az idős Maria és a fiatal SAMUEL LEFEUVRE erotikus összefonódása pedig ugyanennek a szerelemnek a groteszk, humoros és megindító átfogalmazása. De a koreográfiai elemeken túl a zenei motívumok is szándékosan ismétlődnek, mintegy a szereplők fejlődését illusztrálva, a harmadik részben pedig a holtak muzikális emlékezetéről tanúskodnak. További variációt képez az alapvető elemek – a víz, tűz, föld – szimbolikus használata: míg a víz a *Le Salonban* „mitikus elemként, az isteni rendeltetés eszközeként rést üt a világon – illetve szó szerint alámossa a szalon rendjét”³,

Peeping Tom

Le Sous Sol ■ Gabriela Carrizo és Samuel Lefeuve ■ Fotó: Marteen Vanden Abeele

Peeping Tom

Le Sous Sol ■ Maria Otał és Gabriela Carrizo ■ Fotó: Marteen Vanden Abeele

addig a *Le Sous Sol*ban elégetik egy háznak, talán egykori életük színhelyének a makettjét, jelezve ezzel, hogy a szereplők léte egy új stációban, a föld közegében folytatódik. A motívumok folyamatos alakulását nyomon követve betekintést nyerhetünk az alkotási folyamatba: az egyes darabok létrejöttét kísérő hosszú munkába és kísérletezésbe.

A *Le Jardin* bizarr szereplőkkel teli lidércnyomásos világa és a *Le Salon* fojtogató atmoszférája után a *Le Sous Sol*ban már-már vidám, felszabadult a hangulat. Nem egy drámai, inkább egy melodramai helyzetet látunk, melyből hiányzik a feszültség vagy a fejlődés lehetősége. A szereplők halottak, tehát nem szenvednek többé: nem éheznek és nem éreznek fájdalmat sem. A társadalmi viselkedés normáit szabályzó kódok is eltűntek, nincs már tétje a dolgoknak. A kimondhatatlan kimondhatóvá vált és ők iróniával, könnyedséggel idézik fel életüket. Folytatódnak a mindennapok jól begyakorolt apró rituáléi: az agg Maria öltöztetése, etetése, tornáztatása; rendre nevetséges összetűzések támadnak a szereplők között egy tál ételért, meddő csontokért, üres ajándékdobozért; előjönnek a régi beidegződések: Gabriella újra meg újra a lányáért indulna az iskolába; és időről időre megcsörren a telefon – mely felesleges és szurreális kapcsolatot biztosít a valósággal. De melyik az igazi valóság? A *kert* és A *szalon* nyomasztó világa, mely jelképesen elégett a darab elején,

vagy a tudatalatti és az elszabadult ösztönök „alagsorába” süllyedt élet? Mert a halálban az élet a gátlástalan érzékiség és az általános örömszerzés körül forog. Minden lehetséges, nincsenek tabuk. Nem szégyen az erotikus vonzalom idős nő és fiatal férfi közt, nyíltan orgazmusba tombolhatja magát egy túlfűtött domina, és lehet hármásban is szeretkezni. Érdekes ellentétben áll Maria és Samuel egyszerre gyengéd, komikus és megindító csókjelenete a fiatalok hármásának kétségbeesett, durva, egymást tépő szerelmével, ahogy az egyes színlők is jelentősen különböznek egymástól – mintegy kirajzolva a szereplők jellemét. Maria tánca felszabadult, gyerekes örömet tükröz, Gabriella koszorús jelenete komikusan és szánni valóan esetlen, míg Franck és Samuel szólói mintha a tehetetlen vergődésről és a szabadulni vágyásról szólnának.

Szabadulni vagy felszabadulni akarnak a szereplők a trilógia harmadik részében? Valóban olyan jól érzik magukat e puha, porhanyós földalatti világban? Vagy csak tréfa, esetleg kegyetlen tréfa az egész, hogy jót ne vessünk, de min – az életen vagy a halálon? A társulat dramaturgja, HILDEGARD DE VUYST⁴ Pedro Almodóvar filmjeihez hasonlítja a *Peeping Tom* táncelőadásait. A különös szereplők – a törpe, a diktatórikus szoprán énekesnő, a kislány, a törekeny agg táncosnő – a cirkusz és a vásári multságok világát idézik sok humorral és érzékiséggel. A hanyatlás és elveszettség története gyönyörű költői képekben összefonódnak a szexualitással. A legfontosabb közös vonás azonban De Vuyst szerint a darabok melodramai jellege: hogy a szomorúság, a gyengédség és a szépség dominál a legkegyetlenebb helyzetekben.

Ha azonban *Az alagsort* az elsüllyedt világ metaforájaként értelmezzük, mint *A kertben* és *A szalonban* megfogalmazott kispolgári létmód teljes kiüresedésének továbbgondolását, akkor a melodráma mellett felvetődik az abszurd dráma párhuzama is. Például Samuel Beckett darabjai, melyekben az irreálisból reális, az élőkből élőholtak válnak, akik, mint Nell és Nagg *A játszma végében*, egy kukában, vagy mint Willie és Winnie az *Ő, azok a szép napokban* a földbe ásva tengetik értelmetlen napjaikat, és csak várnak-várnak.

1 Le Jardin, 2005. nov. 11–12., Le Salon, 2006. szept. 15–16. mindkettő: Trafó – Kortárs Művészetek Háza, Budapest

2 Steven De Belder interjúja Gabriella Carrizóval és Franck Chartier-val a www.fransbroad.com oldalon

3 Faluhelyi Krisztián: *Egy szebb napokat látott szalon végnapjai*. Le Salon. Színház, 2006/november

4 Hildegard De Vuyst: «L'émotion au pouvoir. Un portrait de Peeping Tom» a www.fransbroad.com oldalon